

บทที่ 1

บทนำ

ศึกษาถึงความสำคัญของการผลิตข้าวโพดหวาน วัตถุประสงค์ในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการศึกษา และนิยามศัพท์ โดยแบ่งประเด็นการศึกษา ดังนี้

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

ข้าวโพดหวานจัดเป็นพืชที่สำคัญที่สุดในกลุ่มของข้าวโพดฝักสดเพื่อการส่งออก ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่น แปรรูปบรรจุกระป๋อง บรรจุทั้งเมล็ดและฝัก ข้าวโพดครีม บรรจุฝักในถุงสุญญากาศ แช่แข็งทั้งเมล็ดและทั้งฝัก นอกจากนี้ยังนำต้น ใบ เปลือก และฝักเสียบของข้าวโพดไปใช้ในอุตสาหกรรมเลี้ยงโคนม หรือไถกลบเป็นปุ๋ยพืชสด ผู้ปลูกรายใหญ่ของโลก คือ สหรัฐอเมริกา (กรมวิชาการเกษตร, 2547)

สหรัฐอเมริกามีพื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานประมาณ 1.5 ล้านไร่ รองลงมา คือ ฝรั่งเศส และฮังการี สำหรับในเขตเอเชียแปซิฟิก คือ ไทย ญี่ปุ่น และไต้หวัน กระทรวงเกษตรแห่งสหรัฐอเมริกา (USDA: United States Department of Agriculture) ซึ่งเป็นหน่วยงานทางด้านสถิติการเกษตร รายงานว่า อเมริกาผลิตข้าวโพดหวานมาก บริเวณรัฐวิสคอนซิน มินิโซต้า โอเรกอน ไอดาโฮ จะผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ มีร้อยละ 5-10 เท่านั้นที่ส่งออก ฝรั่งเศสเป็นรายใหญ่ออกจากรอเมริกา ใช้พันธุ์และเทคโนโลยีต่างๆ จากอเมริกาทั้งหมดและผลิตเพื่อส่งขายให้สหภาพยุโรปและสหภาพยุโรปตะวันออกเป็นส่วนใหญ่ ฮังการีรองลงมาผลิตเพื่อส่งออกทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีผู้ผลิตรายใหญ่ของโลกอีกหลายประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น บราซิล ออสเตรเลีย เป็นต้น ญี่ปุ่นปลูกข้าวโพดหวานมากทางตอนเหนือของประเทศ ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต และใช้เมล็ดพันธุ์จากอเมริกา บราซิลใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวานปีหนึ่งๆ ประมาณ 400 ตัน แต่ผลผลิตของบราซิลมีคุณภาพต่ำ และผลิตเพื่อบริโภคภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ออสเตรเลีย เป็นผู้ผลิตรายใหญ่เพื่อส่งออกเช่นกัน ตลาดที่สำคัญ คือ ตลาดในแถบเอเชีย (ทวีศักดิ์, 2543)

สำหรับประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับ 4 ผลิตเพื่ออุตสาหกรรมส่งออกตั้งแต่ปี 2535 โดยอุตสาหกรรมข้าวโพดหวานมีแนวโน้มเติบโตไปในอนาคต เนื่องจากข้อได้เปรียบที่สำคัญประการแรก คือ มีฤดูการผลิตยาวนานกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ฮังการี ซึ่งมีฤดูการผลิตสั้น (ประมาณ 60 วันต่อปี) เนื่องจากข้าวโพดหวานเป็นพืชที่ต้องการแสงมากในประเทศแถบหนาวจึงปลูกได้เฉพาะในช่วงฤดูร้อนเท่านั้น ส่วนข้อได้เปรียบที่สำคัญอีกประการคือ ค่าใช้จ่ายด้านการขนส่งทางเรือต่ำกว่ามากโดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน ที่มีความต้องการนำเข้าสินค้าข้าวโพดหวานเป็นปริมาณมาก (กรมวิชาการเกษตร, 2547)

พื้นที่ปลูกข้าวโพดหวานในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันตก ตามด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันออก ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ปลูกที่สำคัญตามภาคต่างๆ มีดังนี้

ภาคตะวันตก มีพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ กาญจนบุรี เพชรบุรี สุพรรณบุรี สมุทรสงคราม ราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 23 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ นครราชสีมา ยโสธร นครพนม กาฬสินธุ์ บุรีรัมย์ ขอนแก่น มหาสารคาม หนองคาย อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด สกลนคร และอุดรธานี

ภาคเหนือ มีพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 21 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุดรดิตถ์ สุโขทัย และพิจิตร

ภาคกลาง มีพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 14 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ ปทุมธานี สระบุรี ลพบุรี และพระนครศรีอยุธยา

ภาคใต้ มีพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ สุราษฎร์ธานี สงขลา นครศรีธรรมราช กระบี่ นราธิวาส ปัตตานี พังงา ตรัง และสตูล

ภาคตะวันออก มีพื้นที่ปลูกประมาณร้อยละ 2 ของพื้นที่ปลูกทั้งประเทศ จังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกที่สำคัญ ได้แก่ จันทบุรี สระแก้ว ชลบุรี และระยอง (กรมวิชาการเกษตร, 2547)

ข้าวโพดหวานในจังหวัดสตูลปลูกที่อำเภอท่าแพเป็นหลักและเป็นถิ่นนิยมของผู้บริโภค มีโอกาสขยายตัวทางการตลาด เกษตรกรผู้ผลิตจึงได้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรข้าวโพดหวานอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ได้รวบรวมกลุ่มขึ้นเมื่อปี 2541 ตั้งกลุ่มเป็นรูปธรรมเมื่อปี 2545 ปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่ม ประมาณ 50 คน ซึ่งจุดมุ่งหมาย คือ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาด คือ ต้องเพิ่มคุณภาพของ ผลผลิตโดยจะต้องทำให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้มากขึ้น และถ้าหากได้เทคโนโลยีที่ เหมาะสมกับท้องถิ่นและมีความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติมาใช้จะช่วยให้ผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้นและ เป็นการลดต้นทุนการผลิต จึงได้มีนโยบายที่จะเข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมให้ปลูกข้าวโพดหวาน เพื่อการค้า โดยจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้นที่อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล เพื่อเป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรท้องถิ่นและเกษตรกรในการ ดำเนินงาน ซึ่งในพื้นที่ที่มีศูนย์ถ่ายทอดฯ ตั้งอยู่จะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพการผลิตทางการเกษตรสูง กว่าพื้นที่อื่นในบริเวณใกล้เคียง แต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นโดยการใช้ เทคโนโลยีใหม่นั้นมีขีดจำกัด อันเนื่องมาจากฐานะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรและความเสี่ยงที่จะ เกิดขึ้นทั้งในด้านของผลผลิตตลอดจนราคาผลิตผล ดังนั้นแบบแผนและเทคนิคในการผลิตควรจะ เป็นแบบที่สะดวก ง่าย และมีต้นทุนการผลิตต่ำ

การศึกษานี้ได้ศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจของการผลิตข้าวโพดหวานในพื้นที่ที่ ทำการศึกษาเพื่อวัดการตอบสนองผลผลิตต่อปัจจัยการผลิต ประสิทธิภาพทางการผลิตและ ผลตอบแทนที่เกษตรกรได้รับจากการผลิตข้าวโพดหวาน เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้จากการศึกษาไป เป็นแนวทางในการให้ข้อเสนอแนะที่เหมาะสมในการส่งเสริมการปลูกข้าวโพดหวานของ เกษตรกรในอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงและเพิ่ม ผลผลิต ต่อไร่ให้สูงขึ้น อันเป็นการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรที่มุ่งหวังพัฒนาความรู้ของ เกษตรกรและเพิ่มรายได้ของชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษารั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปและแบบแผนการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวาน
- 2) เพื่อประมาณการฟังก์ชันการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกร

- 3) เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกร
- 4) เพื่อวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกร
- 5) เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกร

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวโพดหวานในพื้นที่อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล จะทำให้ได้ประโยชน์จากการศึกษาดังนี้ คือ

- 1) ทราบถึงลักษณะการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดหวานซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล ในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับงบประมาณที่มีอยู่ โดยได้รับผลตอบแทนที่เหมาะสม
- 2) ผลการวิเคราะห์ในด้านการผลิต ต้นทุนและผลตอบแทน อาจสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจของเกษตรกรในการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการผลิตสูงสุด
- 3) ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ของเกษตรกรที่ทำการปลูกข้าวโพดหวานในอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล สามารถนำมาปรับปรุงแบบแผนการผลิตและแนวทางพัฒนาได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกข้าวโพดหวานในอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูลในครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาพื้นที่ของอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล เป็นอำเภอที่ปลูกข้าวโพดหวานมากที่สุด ในการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกรปีการเพาะปลูก 2547/48 กำหนดระยะเวลาการสำรวจข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2547 ถึงเดือนพฤษภาคม 2548 ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดหวานโดยสัมภาษณ์เกษตรกร 50 ราย คือ จำนวนของสมาชิกผู้ปลูกข้าวโพดหวานทั้งหมดในอำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล เก็บรวบรวมข้อมูลด้านประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตซึ่งได้แก่ แรงงานคน เครื่องจักรและอุปกรณ์ ทุนที่เป็นตัวเงินที่ใช้ซื้อเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี น้ำมันเชื้อเพลิง ปูนขาว และศึกษาถึงต้นทุนผลตอบแทนในการผลิตข้าวโพดหวานของเกษตรกร

1.5 นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกข้าวโพดหวานในพื้นที่อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล
ปีการเพาะปลูก 2547/2548

เมล็ดพันธุ์ หมายถึง เมล็ดพันธุ์ข้าวโพดหวานที่เกษตรกรเลือกมาปลูก เช่น ชูการ์ 73
ชูการ์ 75 และอินทรี 2

ข้าวโพดหวาน หมายถึง พืชใบเลี้ยงเดี่ยว มีถิ่นกำเนิดอยู่อเมริกาเหนือและเชื่อว่ากลาย
พันธุ์มาจากข้าวโพดไร่เป็นพืชอาหารของมนุษย์ชนิดหนึ่ง ให้สารอาหารประเภทคาร์โบไฮเดรต

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพของเกษตรกรที่เป็นรายได้หลักของครอบครัว

อาชีพรอง หมายถึง อาชีพที่สร้างรายได้เสริมให้เกษตรกร

การไถตะ หมายถึง การไถพื้นที่เพื่อปรับโครงสร้างดินและตากดิน

ไถแปร หมายถึง การไถพื้นที่เพื่อกำจัดวัชพืชและย่อยดิน

ปริมาณการใช้เครื่องจักร หมายถึง สัดส่วน (คิดเป็นร้อยละ) การใช้เครื่องจักรแต่ละ
ชนิดในการผลิตข้าวโพดหวาน กรณีที่เกษตรกรใช้เครื่องจักรผลิตพืชหลายชนิด

ทุน หมายถึง ทรัพย์สินทางการเกษตรหรือเครื่องจักรเครื่องมือที่เกษตรกรใช้ในการ
ผลิตข้าวโพดหวาน ประกอบด้วย รถไถนา เครื่องสูบน้ำ อุปกรณ์นิตยา เครื่องตัดหญ้าและอุปกรณ์
อื่นๆ เช่น คราด จอบ เสียม เป็นต้น

ผาน หมายถึง ใบมีดที่อยู่บริเวณช่วงล่างตอนท้ายของรถไถนา ซึ่ง 1 ใบมีดเรียก 1
ผาน รถไถนา 1 คันอาจจะมี 3 ผาน หรือ 4 ผาน ก็ได้

ปุ๋ย หมายถึง สารที่ใส่ลงไปบนดินหรือฉีดพ่นต้นพืชเพื่อเพิ่มธาตุอาหารในการ
เจริญเติบโตขยายพันธุ์ ให้ผลผลิตและมีคุณภาพที่ดี

ปุ๋ยเคมี หมายถึง ปุ๋ยที่ได้จากสิ่งไม่มีชีวิต ได้จากการสังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ ได้แก่ ปุ๋ย
สูตรต่างๆ ที่วางขายตามท้องตลาดทั้งที่เป็นชนิดเม็ด ผง เกล็ด และชนิดน้ำ อาจเป็นปุ๋ยเดี่ยวและปุ๋ย
ผสม

ปุ๋ยอินทรีย์ หมายถึง ปุ๋ยที่ได้จากสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ และ
ปุ๋ยพืชสด ซึ่งได้จากการไถกลบเศษพืช หรือตอซัง หลังเก็บเกี่ยวผลผลิตพืชแล้ว